

Acer palmatum

en verwanten – Voorstel tot nieuwe indeling in cultivargroepen

C.J. van Gelderen

De enorme variatie aan cultivars van *Acer palmatum* en subspecies is voor liefhebbers van Japanse esdoorns vanzelfsprekend een feest, maar voor gebruikers ook een bron van verwarring. Over de hele wereld, van Japan tot de Verenigde Staten en van Nieuw Zeeland tot Europa, zijn kwekers, veredelaars en liefhebbers actief in het selecteren van nieuwe cultivars. Dit leidt ook tot onoverzichtelijkheid. Wie kan nog de weg vinden in dit woud van namen? Een indeling in cultivargroepen kan een hulpmiddel zijn om enig overzicht te krijgen.

Meer dan duizend cultivars maken de Japanse esdoorn misschien wel tot één van de meest vormenrijke tuinplanten die we in de gematigde zone kennen. Het indelen van cultivars in cultivargroepen is al met succes toegepast in andere vormenrijke plantengeslachten zoals *Weigela* of *Phlox*. Deze benadering heeft als bijkomend voordeel dat het ook hybriden kan omvatten en zich niet alleen beperkt tot cultivars die aan één soort zijn toe te schrijven.

In de volksmond worden de cultivars van *Acer palmatum* Japanse esdoorns genoemd. Helaas is het begrip Japanse esdoorn niet goed gedefinieerd.

Er is immers een complex geheel aan soorten, ondersoorten en cultivars die hier onder verstaan kunnen worden. Bij de Japanse esdoorns speelt bovendien dus het probleem dat het niet alleen de veelheid aan cultivars is die het onoverzichtelijk maakt, maar ook de toeschrijving van cultivars aan de juiste botanische soort lastig is. Dit heeft te maken met het hybride karakter van een deel van de cultivars, maar ook met de botanische status van *Acer palmatum*. Er ontbreekt namelijk een heldere eenduidige opvatting over deze soort die door iedereen wordt gedeeld.

Zo komt hybridisatie veelvuldig voor binnen de verwante esdoorns uit de sectie *Palmata*. Hierbij



Acer 'Dissectum' (Dissectum Group)

FOTO: CVG

gaat het bijvoorbeeld om hybriden tussen *Acer palmatum* en *A. shirasawanum* en *Acer palmatum* en *A. circinatum*.

Cultivars die in dit artikel binnen de nieuw voorgestelde indeling vallen, zijn afkomstig uit de soorten (in traditionele zin): *Acer circinatum*, *A. palmatum* en *A. shirasawanum*. De 'andere' Japanse esdoorn, *Acer japonicum*, is een duidelijk begrensde species die niet hybridiseert met andere species. Hiermee vervalt de behoefte de cultivars van *A. japonicum* in de hier voorgestelde cultivargroepen in te delen.

De botanische status van *Acer palmatum*

Naast *A. palmatum* werd al in 1867 door Carrière de soort *Acer amoenum* onderscheiden. De Japanse botanici Hara (1954) en Ohwi (1953) beschouwden *A. amoenum* echter als een ondersoort, respectievelijk een variëteit van *A. palmatum*. Ook Koidzumi, de nestor van de Japanse botanici had zijn twijfels over de botanische status. Hij beschreef in 1925 bijvoorbeeld *A. matsumurae*, hoewel hij die eerder opvatte als ondersoort of variëteit van *A. palmatum* (1911). In de mono-

grafie over esdoorns van Murray (1969) werden zowel *amoenum* als *matsumurae* weer opgevat als ondersoorten van *A. palmatum*, een mening die ook gedeeld zou worden in *Maples of the World* door Van Gelderen et al, 1994.

In zijn gedegen studie van de Japanse esdoornsoorten (1965) onderbouwde de Japanse esdoornspecialist Ogata uitvoerig de morfologische verschillen. Hij kwam tot de conclusie dat *A. amoenum* als een aparte soort moest worden opgevat en *A. matsumurae* als variëteit van deze soort moest worden gezien. Langzaam maar zeker wordt deze opvatting door steeds meer botanici gedeeld en deze is dan ook door Ogata onveranderd gepubliceerd in de internet-editie van *The Flora of Japan*.

Het is natuurlijk wel zo dat, als we deze gedachtegang zouden volgen, dit enorme consequenties heeft voor de naamgeving van de Japanse esdoorns. We zouden dan niet meer moeten spreken over *Acer palmatum* 'Ōsakazuki', maar over *A. amoenum* 'Ōsakazuki'. En *A. palmatum* 'Dissectum' zou *A. matsumurae* 'Dissectum' worden. Niet direct een verandering waar het



Acer 'Ōsakazuki' (Amoenum Group)

FOTO: CVG



Acer 'Bloodgood' (Atropurpureum Group)

FOTO: RH

vak enthousiast van wordt. Maar wel een keuze die in Japan al gemaakt lijkt te zijn, getuige een publicatie als *The Book for Maples* van Yano (2003). Een probleem blijft dan vanzelfsprekend wel om de cultivar aan de juiste soort toe te schrijven. Niet van alle cultivars is immers in één oogopslag te zien bij welke soort ze horen en er zijn ook nog de cultivars met een hybride achtergrond.

Het onderscheiden van *Acer palmatum* in drie ondersoorten, te weten *A. palmatum* subsp. *amoenum*, *A. palmatum* subsp. *matsumurae* en *A. palmatum* subsp. *palmatum* zoals dat werd gedaan in *Maples of the World* en ook in de Naamlijst van Houtige Gewassen en de Engelse Plantfinder wordt gevolgd, is met name in Europa een geaccepteerde praktische oplossing.

Tussen deze twee opvattingen (één soort met drie ondersoorten of twee soorten waarvan er één een ondersoort heeft) is op dit moment geen consensus (mogelijk). Dit feit en de wens om een meer praktische benadering van de cultivars van Japanse esdoorns te bewerkstelligen, heeft ertoe geleid een sluitende classificatie in cultivargroepen in te richten.

Voor de leesbaarheid van het artikel zal, waar van toepassing, de in de Naamlijst voor Houtige Gewassen gevolgde taxonomie worden aangehouden: *Acer palmatum* subsp. *amoenum*, *A. palmatum* subsp. *matsumurae* en *A. palmatum* subsp. *palmatum*.

Geen hybridisatie van ondersoorten

Bij het kweken van Japanse esdoorns is door de auteur in praktijk vastgesteld dat de ondersoorten (*A. palmatum* subsp. *amoenum*, *A. palmatum* subsp. *matsumurae* en *A. palmatum* subsp. *palmatum*) vrijwel niet, of zelfs in het geheel niet, met elkaar lijken te hybridiseren. Niet in de natuur en ook niet in cultuur. Het ontbreken van duidelijke hybriden tussen deze soorten en ondersoorten in cultuur werd door de auteur al in 2002 op een symposium over esdoorns in het Westonbirt Arboretum, Verenigd Koninkrijk, onder de aandacht gebracht. Het voert te ver om dit hier in volledigheid te herhalen, maar samenvattend was de stelling daar de volgende.

Als we de cultivars van *Acer palmatum* terugbrengen tot hun kenmerkende eigenschappen, zoals bladkleur, bladvorm, groeivorm, kleur van de wintertakken, textuur van de stam en kleur van de vruchten, kunnen we een aantal eigenschappen selecteren die opmerkelijk genoeg alleen zijn terug te vinden in één van de ondersoorten. Als voorbeeld zou kunnen gelden: de hard rozerode voorjaarskleur van de bladeren die alleen is terug te vinden in de ondersoort *A. palmatum* subsp. *palmatum*. Denk dan aan cultivars als 'Deshōjō' of 'Corallinum'. Maar ook het fenomeen van knalrode wintertakken van bijvoorbeeld 'Sangokaku' of 'Winterflame' beperkt zich tot deze ondersoort. Ondanks het feit dat er al bijna tien eeuwen lang geselecteerd is in Japanse esdoorns, veelal gekweekt van zaden uit collecties waarin de ver-



Acer 'Shaina' (Atropurpureum Group)
FOTO: RH



Acer shirasawanum 'Palmatifolium'

FOTO: RH

schillende soorten en ondersoorten vrijelijk door elkaar heen geplant stonden, is er nog steeds geen 'Dissectum' met hardroze voorjaarsblad gevonden of een 'Ôsakazuki' met rode wintertakken.

Vreemd genoeg lijken de barrières tussen *Acer palmatum* subsp. *palmatum* en *A. shirasawanum* veel gemakkelijker te slechten. Getuige de grote hoeveelheid bekende en minder bekende hybriden tussen deze twee soorten. Denk dan aan cultivars als 'Trompenburg', 'Yasemin' of 'Johin'. Er kan zelfs worden verondersteld dat *A. palmatum* subsp. *palmatum* nauwer is verwant aan *A. shirasawanum* dan aan *A. palmatum* subsp. *amoenum* en *A. palmatum* subsp. *matsumurae*.

Huidige cultivargroepen

In verschillende boeken - zoals bijvoorbeeld Japanse Maples van J.D. Vertrees - werd al een voorstel gedaan om de Japanse esdoorns in te delen in cultivargroepen, te weten Amoenum-, Palmatum-, Matsumurae-, Linearilobum-, Dissectum-, Dwarf- en Other Group. Voor een belangrijk deel kan deze indeling worden overgenomen. Het vervelende is echter dat er twee tamelijk slecht gedefinieerde groepen zijn, de Dwarf Group en de Other Group, waarin een groot aantal restcultivars lijken te zijn opgenomen. Bovendien is het niet goed mogelijk om in de groepsindeling van Vertrees eenduidig via een identificatiesleutel bij de juiste cultivargroep uit te komen. De nieuwe indeling in cultivargroepen zoals hier voorgesteld is fijnmaziger, eenduidiger en herbergt



Acer 'Summergold' (Aureum Group)

FOTO: CVG

alle cultivars uit *A. palmatum* subsp. *amoenum*, *A. palmatum* subsp. *matsumurae* en *A. palmatum* subsp. *palmatum* en de hybriden met soorten als *Acer circinatum* en *Acer shirasawanum*.

De nieuwe cultivargroepen

In dit artikel wordt een oplossing voorgesteld die gericht is op de gebruikers en die gebaseerd is op simpele gebruikskenmerken. Dat kunnen eigenschappen zijn als bladkleur, bladvorm, kleur van de wintertakken of groeivorm. Als voorbeeld zou kunnen dienen *Acer* 'Bloodgood' (Atropurpureum Group) of *A. 'Garnet'* (Dissectum Group). Het verwantschapsprincipe, zoals dat in de botanische classificatie wordt gebruikt, wordt daarmee minder bepalend. We maken ons niet helemaal daarvan los, er zijn immers cultivars die qua uiterlijke kenmerken in hoge mate voldoen aan de kenmerken van de ondersoort waartoe ze behoren. Voordeel van het gebruik van cultivargroepen is dat er per groep een beschrijving wordt samengesteld op basis van gebruikskenmerken. Uiteraard kunnen die wel deels overeenkomen met de (onder)soortbeschrijving. Voordeel is dat een onzuivere cultivar van *A. palmatum* subsp. *amoenum* niet tot deze ondersoort gerekend kan worden maar wel tot de Amoenum Group. Dit heeft voor de Japanse esdoorns tot gevolg dat de volgende drie groepen benoemd worden: de Amoenum Group, de Matsumurae Group en de Palmatum Group. Dus, als voorbeeld, liever *Acer* 'Ôsakazuki' (Amoenum Group) dan *A. palmatum*



Acer 'Trompenburg' (Convexum Group)

FOTO: RH



Acer 'Corallinum' (Corallinum Group)

FOTO: CVG

'Ōsakazuki' of, in het geval de Japanse classificatie wordt gevolgd: *Acer amoenum* 'Ōsakazuki'.

Hieronder worden de nieuwe cultivargroepen voorgesteld, voorzien van een definitie en voorbeelden. De benaming van de groepen zoals in dit artikel wordt voorgesteld is gebaseerd op een aantal uitgangspunten. Herkenbaarheid van de groepsnaam is daarvan de belangrijkste. Dit wordt veelal bereikt door de (Latijnse) cultivarnaam, die gebruikt wordt voor een kenmerkende cultivar in de groep, te gebruiken als groepsnaam. Als voorbeeld hiervan kunnen we noemen *Acer* 'Garnet' (Dissectum Group) waarbij de groepsnaam verwijst maar het type voor deze groep, de vroegere *Acer palmatum* 'Dissectum'. In andere gevallen wordt de kenmerkende overeenkomstige eigenschap van de cultivars in een de groep zo bondig mogelijk in het Engels verwoord. Als voorbeeld kan gelden *Acer* 'Carlis Corner Broom' (Witches Broom Group).

Er is discussie geweest of het verstandig zou zijn om een voorvoegsel te gebruiken in de groepsaanduiding die verwijst naar het feit dat het hier handelt om zogenaamde Japanse esdoorns. Bijvoorbeeld *Acer* 'Bloodgood' (Japanese Atropurpureum Group) of *Acer* 'Bloodgood' (Palmatum Atropurpureum Group). De laatste mogelijkheid werd verworpen omdat we juist de verbinding tussen species en cultivar willen loslaten. Zoals eerder beschreven is dit een taxonomisch probleem op zich.

De toevoeging 'Japanese' aan de cultivargroepsnamen is beter verdedigbaar. Het enige is dat we ons af kunnen vragen welk probleem hier opgelost wordt. Als er nauwelijks ruimte is voor verwar- ring, is het dan nodig om zulke, voor de dagelijkse praktijk onhandig lange namen te gebruiken.

Er zijn weliswaar nog een aantal groepen esdoorn- cultivars die niet binnen de grenzen van dit artikel vallen, waar cultivargroepen wellicht meer duide- lijkheid zouden kunnen brengen in de nomen- clatuur. Te denken valt aan de zogenaamde streep- jesbast-esdoorns, uit de Sectie *Macrantha*. In deze sectie met soorten als *Acer capillipes*,

Acer davidii en *Acer pennsylvanicum* als bekende vertegenwoordigers, komen immers veel cultivars voor van hybride status waarvan het vaak moeilijk te duiden is bij welk species de cultivar hoort. Het invoeren van een cultivargroepsnaam (*Macrantha* Group) zou dit probleem oplossen.

Zoals wel vaker voorkomt binnen grote geslachten met een groot aantal, vaak ook oudere cultivars, is er binnen het geslacht *Acer* sprake van het meerdere keren gebruiken van dezelfde cultivar- naam voor cultivars behorend tot verschillende soorten. Kan dit een probleem opleveren bij het introduceren van cultivargroepen, moeten we ons dan vanzelfsprekend afvragen. Als voorbeeld is de cultivarnaam 'Aureum' gebruikt voor een cultivar van *Acer shirasawanum*, *Acer cappadocicum* en een esdoorn uit de complexe soort *Acer palmatum*. Bij de laatste zou de naam volgens dit voor- stel worden: *Acer* 'Aureum' (Aureum Group). De andere twee cultivars -*Acer cappadocicum*



Acer 'Shishigashira'
(Crispum Group) FOTO: RH



Acer 'Dissectum' (Dissectum Group)
FOTO: CVG

'Aureum' en *Acer shirasawanum* 'Aureum'- kunnen zonder problemen toegeschreven worden aan hun species. Mocht er in de toekomst eventueel nog een cultivargroep worden gecreëerd voor de esdoorns in de Sectie *Platanoides* zou de naam daarvan bijvoorbeeld kunnen gaan luiden: *Acer* 'Aureum' (Cappadocicum Group).

Het vergroten van gebruiksgemak is een belangrijk uitgangspunt voor de nieuwe indeling in cultivargroepen geweest. Alle cultivars van Japanse esdoorn moeten op een eenduidige manier onder te brengen zijn in deze nieuwe indeling, bij voorkeur via een eenvoudige determinatiesleutel.

In de groepsindeling die hier wordt voorgesteld worden vaak enkele voorbeeldcultivars genoemd om meer duidelijkheid te scheppen. Deze groepsindeling is al eerder gepresenteerd tijdens het symposium van The International Maple Society in Philadelphia, Verenigde Staten in de herfst van 2014. Enkele Amerikaanse kwekers zijn al voortvarend aan de slag gegaan met het gebruiken van deze nieuwe cultivargroepen. Een Engelse versie van dit artikel zal ook gepubliceerd worden in the Newsletter van diezelfde esdoornvereniging. In de optiek van de auteur kan er door een gemeenschappelijke aanpak, bijvoorbeeld door de leden van deze vereniging en van de Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen en de Nederlandse Dendrologische Vereniging, snel tot een eenduidige classificatie gekomen worden van alle Japanse esdoorn cultivars.

Cultivargroepen

- 1 Amoenum Group
- 2 Atropurpureum Group
- 3 Aureum Group
- 4 Convexum Group
- 5 Corallinum Group
- 6 Crispum Group
- 7 Dissectum Group
- 8 Linearilobum Group
- 9 Matsumurae Group
- 10 Marginatum Group
- 11 Palmatum Group
- 12 Red Wood Group
- 13 Reticulatum Group
- 14 Rough Bark Group
- 15 Sessilifolium Group
- 16 Variegatum Group
- 17 Witches Broom Group

1 Amoenum Group

Met de Amoenum Group hebben we direct een lastige groep. Immers, veel van de cultivars die te classificeren zijn als behorend bij het huidige subspecies *amoenum* hebben ook karakteristieken die ze bij een andere groep laten thuishoren. In deze groep vallen dan ook alleen die cultivars die geen eigenschappen hebben waarmee ze in één van de andere groepen zijn in te delen zoals bontbladigheid of een afwijkende bladkleur.

De kenmerken van de Amoenum Group komen grotendeels overeen met die van *A. palmatum* subsp. *A. amoenum*: 7-lobbig blad waarvan de



Acer 'Koto-no-ito' (Linearilobum Group)

FOTO: CVG



Acer 'Enkan' (Linearilobum Group)

FOTO: RH

basale lobben vrij klein kunnen zijn, bladeren tot de helft ingesneden, brede lobben met enkelvoudig gezaagde bladrand.

Bekende cultivars in deze groep zijn 'Ōsakazuki' (Amoenum Group) en 'Heptalobum' (Amoenum Group).

2 Atropurpureum Group

Alle opgaande groeiende roodbladige Japanse esdoorns vallen in deze groep, met uitzondering van de cultivars die in de Linearilobum Group thuishoren. In de Atropurpureum Group kunnen dus ook hybriden zitten met *Acer shirasawanum* zoals 'Yasemin' (Atropurpureum Group). Maar er zijn veel meer bekende cultivars die representant kunnen zijn voor deze groep, zoals 'Bloodgood' (Atropurpureum Group), 'Fireglow' (Atropurpureum Group) en 'Shaina' (Atropurpureum Group).

3 Aureum Group

Geel of oranjegeel voorjaarsblad is kenmerkend voor deze groep die vrijwel alleen representanten kent uit de (onder) soort *palmatum* en hybriden van *palmatum* en *shirasawanum*.

Een klassieke cultivar in deze groep is 'Katsura' (Aureum Group) maar ook een wat modernere cultivar als 'Summergold' (Aureum Groep) hoort duidelijk in deze groep thuis.

4 Convexum Group

In deze groep is veel invloed zichtbaar van *Acer shirasawanum* en veel van de cultivars die we hier terugvinden zijn van hybride oorsprong. Het is

dan ook juist in deze groep dat een sterk argument gevonden kan worden voor het weglaten van een species naam. Kenmerkend voor deze groep zijn de bolle bladlobben.

Een goed voorbeeld van deze groep is 'Pévé Starfish' (Convexum Group), maar ook de al wat langer in cultuur voorkomende 'Trompenburg' (Convexum Group) voldoet duidelijk aan de criteria.

5 Corallinum Group

In Engeland liefkozend de spring-flowering maples genoemd vanwege hun heldere roze bladkleur in het voorjaar. Deze kleur neemt af gedurende het groeiseizoen, verkleurend naar gemêleerd rood, of juist wat meer naar groen. Alle cultivars in deze groep stammen overigens uit het ondersoort *palmatum*.

'Deshōjō' (Corallinum Group) is hiervan een treffend voorbeeld. Deze cultivar is vooral erg populair voor het maken van bonsai. Maar ook recentere introducties als 'Ruben' (Corallinum Group), die wat zilveriger is van kleurstelling valt in deze groep.

6 Crispum Group

De gekrulde, relatief kleine bladeren van de cultivars in deze groep zijn kenmerkend. In Japan vergeleken met leeuwenmanen, in de bekende cultivar 'Shishigashira', maar daarvoor heeft men wel wat poëtische fantasie nodig. Veelal een gedrongen groei en kleine internodiën al kunnen sommige cultivars uit deze groep toch indrukwekkend grote planten worden.



Acer 'Soma-no-kawa' (Matsumurae Group)

FOTO: CVG



Acer 'Shiraz' (Marginatum Group)

FOTO: RH

De bekendste vertegenwoordiger is ongetwijfeld 'Shishigashira' (Crispum Group), al zijn er ook recentere introducties, zoals 'Krazy Krinkle' (Crispum Group) die keurig aan de omschrijving van deze groep voldoen.

7 Dissectum Group

Een groep waar weinig discussie over zal zijn. De relatief flinke bladeren zijn tot de basis ingesneden en de bladlobben zijn zeer sterk dubbel gezaagd. De cultivars in deze groep komen eigenlijk allemaal uit de (onder)soort *matsumurae*. De groeivorm is vrijwel zonder uitzondering paddenstoelvormig. Al is de bekende 'Seiryū' natuurlijk geheel anders van groeivorm. In deze groep zou het volgen van de botanische koppeling met de soort waartoe ze behoort kunnen leiden tot namen als *Acer palmatum* subsp. *matsumurae* 'Garnet'. Door het gebruik van de cultivargroepen krijgen we de beter werkbare naam: *Acer* 'Garnet' (Dissectum Group). Een beetje curieus oogt dan de naam *Acer* 'Dissectum' (Dissectum Group), maar dat is mede een gevolg van de opwaardering van forma namen tot cultivarnamen zoals dat gedaan is in 1953.

8 Linearilobum Group

Zeer smalle, soms bijna lijnvormige bladlobben en een enkel gezaagde bladrand zijn de belangrijkste kenmerken van deze groep. De bladeren zijn helemaal tot de basis ingesneden maar onderscheiden zich duidelijk van de cultivars uit de Dissectum Group door hun enkelgezaagde bladrand. Langzaam maar zeker zijn er in deze groep steeds meer

cultivars bijgekomen, maar nog niet in alle bladkleuren die voor dit plantengeslacht kenmerkend zijn. Wel rood, bruin en groenbladig, maar voor het overige ligt hier nog ruimte voor verbetering. In Japan misschien wel de best gewaardeerde cultivar in deze groep is de zeer fijnbladige 'Koto-no-ito' (Linearilobum Group).

9 Matsumurae Group

Net als bij de Amoenum Group betreft het hier cultivars die in hun uiterlijke eigenschappen geen kwaliteiten hebben die het rechtvaardigen om ze in één van de andere cultivargroepen in te delen, zoals de Dissectum groep. De karakteristieken die de cultivars in deze groep hebben komen grotendeels overeen met die van *Acer palmatum* subsp. *matsumurae*, namelijk: overwegend 7 tot 9 lobbig blad, zeer diep ingesneden tot vrijwel aan de bladvoet. Relatief smalle lobben die duidelijk dubbel gezaagd zijn.

Een voorbeeld is 'Soma-no-kawa' (Matsumurae Group).

10 Marginatum Group

In deze classificatie is ruimte voor twee groepen bontbladige cultivars. Deze groep is voorbehouden aan cultivars met een duidelijk bonte bladrand. Alle cultivars die een vlekken, stippen of onregelmatige gemengde patronen van bontbladigheid hebben zitten in de andere groep van bontbladigen, de Variegatum groep.

De bekendste cultivar in deze groep is ongetwijfeld. 'Butterfly' (Marginatum Group), maar er



Acer 'Diane' (Palmatum Group)
FOTO: CVG



Acer 'Sangokaku' (Red Wood Group)
FOTO: CVG

zijn de laatste jaren veel meer cultivars in deze groep geïntroduceerd zoals de Nieuw-Zeelandse introductie 'Shirazz' (Marginatum Group) Maar misschien wel een van de eerste cultivars in deze groep die in cultuur kwam is vanzelfsprekend een Japanse selectie, 'Kagiri-nishiki' (Marginatum Group).

11 Palmatum Group

De derde groep die terug verwijst naar de botanische indeling van *Acer palmatum* in drie ondersoorten. De cultivars in deze groep onderscheiden zich niet in één van hun karakteristieken zodanig van de soort, dat ze in een andere cultivargroep kunnen worden opgenomen, bijvoorbeeld door hun bladkleur of structuur van de bast. Cultivars uit de Palmatum Group hebben: Overwegend 5 of soms 7 lobbig blad, ingesneden tot tweederde van het blad, dubbelgezaagde bladrand.

Een goed voorbeeld van deze groep is bijvoorbeeld 'Diana' (Palmatum Group).

12 Red Wood Group

Rode of oranje wintertakken kenmerken deze groep die vroeger vrijwel alleen maar bestond uit de oude Japanse cultivar 'Sangokaku'. In de zoektocht naar cultivars die minder gevoelig zijn voor takschimmels waardoor zwarte plekken op de takken ontstaan, zijn er de afgelopen tijd veel nieuwe introducties gedaan in deze groep. De cultivars komen vooralsnog alleen uit de (onder) soort *palmatum*.

De naam Coral Bark Group had voor deze groep wellicht passender geweest. Maar in het verleden is er veel verwarring geweest over de naam Corallinum, waar soms ook een cultivar met rode takken (foutief) mee werd aangeduid. Reden voldoende om het woord Coral niet te kiezen als onderdeel van deze groepsnaam. De klassieke 'Sangokaku' (Red Wood Group) is maatgevend voor deze cultivar groep, maar ook de wat recentere introductie 'Bi-hoo' (Red Wood Group) met helderoranje wintertakken is een erg interessante cultivar.

13 Reticulatum Group

Een opvallende kleurtekening van de bladnerven in contrast met de rest van de bladkleur kenmerkt deze groep. Tientallen spectaculaire cultivars, die hun pracht vooral in het voorjaar tonen zijn in cultuur. De Amerikaanse Ghost-serie heeft in belangrijke mate bijgedragen aan het populariseren van deze groep.

'First Ghost' (Reticulatum Group) is een opvallende verschijning in deze groep, die in 'Nathan' (Reticulatum Group) ook terughoudender uitingsvormen kent.

14 Rough Bark Group

Een gladde stam is kenmerkend voor de Japanse esdoorns. Maar er zijn een aantal cultivars die juist een opvallend ruwe stam krijgen. Dat gebeurt niet direct in het eerste jaar, maar op zijn vroegst komt de verruwing pas op het tweejarige hout. In sommige gevallen duurt het duidelijk nog wat langer,



Acer 'Nishiki-gawa' (Rough Bark Group)

FOTO: CVG



Acer 'First Ghost' (Reticulatum Group)

FOTO: CVG



Acer 'Beni-hagoromo' (Sessilifolium Group)

FOTO: CVG

soms wel drie of vier jaar. Alle cultivars in deze groep zijn representanten van de (onder) soort *palatum*.

Een goed voorbeeld is de Amerikaanse cultivar 'Pinebark' (Rough Bark Group), die er overigens van verdacht kan worden identiek te zijn aan de oudere Japanse cultivar 'Nishiki-gawa' (Rough Bark Group).

15 Sessilifolium Group

Meestal vijflobbig blad waarvan de lobben aan de basis gereduceerd zijn tot de bladnerf. Niet alle bladeren voldoen aan de criteria en het kan ook een minder stabiele eigenschap zijn, net als bontbladigheid dat soms is. De bladvorm is echter dusdanig afwijkend dat er geen misverstand over kan ontstaan.

Een vrij recente introductie uit Japan, 'Beni-hagoromo' (Sessilifolium Group) laat wellicht het beste zien hoe interessant deze groep kan zijn.

16 Variegatum Group

Alle bontbladige cultivars die niet een duidelijk afgetekende bonte bladrand hebben, maar een ander patroon van bontbladigheid komen samen in deze groep. Dat kan het gespikkelde bont zijn van een cultivar als 'Uki-gumo', maar ook een vlekkenpatroon als dat van 'Asahi-zuru'. Maar er zijn veel vertegenwoordigers in deze groep die met name in Japan grote populariteit geniet.

'Rokugatsuen-nishiki' (Variegatum Group) vertegenwoordigt mooi het vlekkerige bont, terwijl het gespikkelde bont mooi tot uiting komt in de

Nederlandse introductie 'Pévé Multicolor' (Variegatum Group), net als de in Japan erg populaire selectie 'Ukigumo' (Variegatum Group). In Japan worden de verschillende patronen van bontbladigheid overigens veel fijnmaziger benoemd. Voor de helderheid van de groeps-definitie is daarvoor niet gekozen.

17 Witches Broom Group

Een gereduceerde middelste bladlob die korter is dan de ernaast liggende bladlobben is kenmerkend voor de heksenbezems die in deze groep thuishoren. Niet alle bladeren hebben deze karakteristiek, maar altijd zal een groot aantal van de bladeren dit wel vertonen. Deze heksenbezems zijn sterk vertakkende, compact groeiende sporten in een bestaande plant. Deze sporten kunnen geïsoleerd worden van de moederplant en door enten worden vermeerderd. Dan behouden ze hun afwijkende groeivorm die vaak bolvormig is, maar soms ook juist zuilvormig.

Een mooi voorbeeld is 'Carlis Corner Broom' (Witches Broom Group). Maar ook de groenbladige 'Coonara Pygmy' (Witches Broom Group) laat duidelijk zijn gereduceerde middenlob op veel bladeren zien.

DETERMINATIETABEL CULTIVARGROEPEN JAPANESE ESDOORN

Onderstaande determinatietabel is naar zomerkenmerken.

Alleen de takkleuren zijn 's winters (beduidend) duidelijker te zien dan in de zomer.

1 a	Middelste bladlob meestal korter dan ernaast liggende lobben	Witches Broom Group
b	Bladlobben aan de basis van het blad gereduceerd tot de nerf	Sessilifolium Group
c	Bladlobben bolrond en meestal 7 of meer in aantal	Convexum Group
d	Bladrand sterk gegolfd of bladeren gekruld, maximaal vijflobbig	Crispum Group
e	Blad tot aan de basis gedeeld	→ 2
f	Blad tot de helft of minder gelobd	→ 4
g	Blad tot tweederde gespleten	→ 5
2 a	Bladlobben sterk dubbel gezaagd	Dissectum Group
b	Bladlobben smal, zeer licht getand tot vrijwel gaafrandig	Linearilobum Group
c	Bladlobben wat breder en duidelijk gezaagd	→ 3
3 a	Bladkleur in de zomer groen	Matsumurae Group
b	Bladkleur in de zomer rood	Atropurpureum Group
4 a	Bladkleur in de zomer groen	Amoenum Group
b	Bladkleur in de zomer rood	Atropurpureum Group
c	Bladkleur in de zomer meerkleurig (bontbladig)	Variegatum Group
5 a	Bladkleur in de zomer rood	Atropureum Group
b	Bladkleur in voorjaar en begin zomer geel of oranje	Aureum Group
c	Bladkleur in voorjaar en begin zomer roze of rozerood	Corallinum Group
d	Bladkleur in zomer groen	→ 6
e	Bladkleur in zomer meerkleurig	→ 7
6 a	Takken ruw (pas in derde of vierde jaar zichtbaar)	Rough Bark Group
b	(Winter)takken rood, geel of oranje	Red Wood Group
c	Takken groen of bruin	Palmatum Group
7 a	Bladrand afwijkende kleur ten opzichte van de rest van het blad	Marginatum Group
b	Bladnerf afwijkend van kleur ten opzichte van de rest van het blad	Reticulatum Group
c	Blad gevlekt in een afwijkende kleur ten opzichte van de rest van het blad	Variegatum Group



Acer 'Sangokaku'
(Red Wood Group)
FOTO: CVG



Acer 'Uki-gumo' (Variegatum Group)

FOTO: CVG



Acer 'Carlis Corner Broom' (Witches Broom Group)
FOTO: CVG

Literatuur

GELDEREN, C.J. VAN (2002): Hidden Frontiers. *Acer* Proceedings of the 2002 International Maple Symposium, p. 36-43

GELDEREN, D.M. VAN, P.C. DE JONG & H.J. OTERDOOM (1994): *Maples of the World*. Timber Press, Portland, OR, Verenigde Staten.

HARA, H. (1954): *Enumeratio Spermatophytorum Japonicarum* 3: p.97-117.

MURRAY, E.A. (1969): *A monograph of Aceraceae*, The Pennsylvania State University (thesis), Ann Arbor MI, Verenigde Staten.

KOIDZUMI, G. (1911): *Revisio Aceracearum Japonicarum*. Journ. Coll. Sci. Univ. Tokyo 32, 1, p. 1-75.

KOIDZUMI, G. (1925): *Contributiones ad Cognitiones Florae Asiae Orientalis*. Bot Mag. Tokyo 39, p. 306-307.

OGATA, K. (1965): A dendrological study on the Japanese *Aceraceae*, with special reference to the geographical distribution. Bull. of the Tokyo Univ. For. 60, p.1-99

OGATA, K. in *Flora of Japan*
(internet: foj.c.u-tokyo.ac.jp/gbif/)

OHWI, J. (1953): *New Names and New Combinations Adopted in my 'Flora of Japan'*. Bull. Natl. Sci. Mus. Tokyo 33, p. 79

VERTREES, J.D. & P. GREGORY (2001): *Japanese Maples*, 3rd edition. Timber Press, Portland, OR, Verenigde Staten.

YANO, M. (2003): *Book for Maples*. Japan Maple Publishing Group, Utano-ku Udashi-shi, Nara, Japan.

SUMMARY

*The taxonomical status of Japanese maples is unclear. In particular: according to some taxonomists *Acer palmatum* is divided into three subspecies (*A. palmatum* subsp. *amoenum*, *A. palmatum* subsp. *matsumurae* and *A. palmatum* subsp. *palmatum*). According to other taxonomists there are two species and one subspecies (*A. palmatum*, *A. amoenum* and *A. amoenum* subsp. *matsumurae*). A third group of taxonomists maintains the idea of three separate species.*

This discussion has consequences for the large number of Japanese maple cultivars. In the past, several attempts were made to divide these into cultivar groups. However, these groups have proven insufficient in practice. The benefit of using cultivar groups is that, to classify cultivars, only their visible properties have to be known, not their genetic provenance. The article is a proposal to divide the Japanese maple cultivars into 17 new cultivar groups. To some extent it follows previously published group classifications. But the 17 groups published here are more detailed in content and cover the newest cultivars too. The characteristics of each group are described. Also a key to the cultivar groups is presented.